

БУРЯК Вікторія Олександрівна
студентка 3-го курсу ФОФ
стац., гр. ФК-08-1,
ЯКОВЕНКО Роман Валерійович
кандидат економічних наук

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються особливості аудиторської діяльності в Україні, аналізуються основні проблеми у даній сфері та пропонуються шляхи їх розв'язання.

Постановка проблеми та її актуальність. Розвиток економіки висуває нові вимоги у сфері господарського контролю. Процес розвитку аудиту в Україні супроводжується виникненням проблемних питань, що виникають під впливом наступних чинників: недосконалість вітчизняного законодавства з аудиту, незначний практичний досвід, недовіра до результатів аудиторської перевірки з боку населення та ін. На сьогодні існує необхідність обґрунтування такого підходу, який би дозволяв розглядати аудит як цілісну систему з розвинутою інфраструктурою.

Таким чином, на сьогодні, дослідження проблем, що існують у сфері аудиту та шляхів покращення розвитку аудиторської діяльності – надзвичайно актуальне питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем та перспектив розвитку аудиту в Україні присвячені праці багатьох учених, зокрема Б. Ф. Усача, М. С. Білика, А. Г. Загороднього, Я. А. Гончарука, Т. Г. Безуглової та ін.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану аудиту в Україні з метою визначення ключових проблем для подальшого пошуку шляхів їх розв'язання, розробки рекомендацій щодо покращення аудиторської діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. За історичними джерелами можна прослідкувати, що аудит, як незалежний фінансовий контроль, налічує багато віків. Сучасний аудит почав формуватись наприкінці ХІХ сторіччя, з часу, коли виникло поняття про компанію як про самостійний юридичний суб'єкт. Саме це призвело до роз'єднання права власності та функцій управління, внаслідок чого виникла необхідність захисту інтересів власників (акціонерів), які не брали участі в щоденному процесі прийняття рішень, за винятком малих компаній (коли акціонери та директор виступають в одній особі) [3, с. 18].

Однією з причин гальмування розвитку аудиту в Україні є те, що вона впродовж багатьох століть була поневолена іншими державами. Рівень розвитку аудиту значною мірою залежав від розвитку продуктивних сил і виробничих відносин даних країн.

Аудиторська діяльність в Україні започаткована з 1989 року в зв'язку з виникненням ринкових відносин і створенням в Україні (на той час УРСР) спільних підприємств, достовірність звітності яких іноземний інвестор вимагав підтвердити традиційним учасником цивілізованого ринку – аудитором. Це і стало передумовою створення дочірнього відділення Інституту аудиту в Україні, яке називалось Інаудит-Україна. До складу цієї першої аудиторської фірми в Україні увійшли колишні держслужбовці контрольно-ревізійного управління Мінфіну України. Проте значного розвитку аудит в Україні набув лише після розпаду Радянського Союзу та створення незалежної держави.

Основними видами послуг перших аудиторських фірм в Україні були консультації з питань бухгалтерського обліку, правил оподаткування або безпосереднє здійснення бухгалтерського обліку та складання звітності.

Отже, необхідність проведення аудиту обумовлена потребою користувачів у достовірній інформації про фінансовий стан господарюючого суб'єкта. Користувачами інформації можуть бути власники, керівництво управлінського апарату, інші фізичні та юридичні особи, що мають матеріальну зацікавленість у фінансово-господарській діяльності цього суб'єкта, а також усі ті, кому необхідно бути впевненим у достовірності та повноті наданої інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Появу аудиторської форми діяльності було сприйнято суспільством як належне, оскільки переважна більшість бухгалтерів малих підприємств мають низьку кваліфікацію, а також тому, що законодавство зазнає частих змін [2, с. 85].

Наступним кроком у розвитку аудиту в Україні було створення професійного громадського об'єднання громадян – Спілки аудиторів України; 14 лютого 1992 року на їх першому з'їзді прийнято статут Спілки аудиторів України. З метою сприяння розвитку, удосконаленню та уніфікації аудиторської діяльності в 1993 році було створено незалежний самостійний орган – Аудиторську палату України, а 22 квітня 1993 року прийнято Закон України „Про аудиторську діяльність” № 3125-XII. Характерним для України є кількісне зростання аудиторських фірм та наданих послуг, недоліком – невисока якість аудиторських перевірок через відсутність необхідних правових актів та досвіду роботи.

Таким чином, відповідно до ст. 4 Закону України „Про аудиторську діяльність” аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам [1]. Аудиторська діяльність в Україні включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне здійснення аудиторських перевірок, надання супутніх та інших аудиторських послуг.

У сучасній вітчизняній аудиторській діяльності існує ряд негативних аспектів, які гальмують її розвиток. Провідні науковці (Г. М. Давидов, В. В. Сопко, Ф. Ф. Бутинець) стверджують, що аудит, як наука, вже себе

затвердив і за ним буде майбутнє, але існує багато перепонів, які перешкоджають його розвитку, особливо це підвищення рівня професійної компетентності аудиторів, організація контролю якості аудиторських робіт та послуг, розвиток правового поля аудиту в підприємстві, забезпечення реальної професійної незалежності аудитора та ін. [7].

Ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів та унеможливають його успішний розвиток. Одна з таких проблем – це проблема сучасного аудитора та довіри до нього. Питання вибору аудитора – це, по-перше, питання довіри. Тобто, перед тим як клієнт вирішить надати інформацію аудитору він має бути впевнений, що в аудитора вистачить можливостей зберегти її в конфіденційності, що зазвичай пов'язано з професіоналізмом аудитора і юридичним захистом його діяльності.

Серйозну стурбованість також викликає якість роботи більшості українських аудиторських фірм. Дане питання піднімається не лише користувачами аудиторських послуг і державними органами, але й самими аудиторами, які зацікавлені в стабільному розвитку ринку аудиторських послуг, підвищенні престижу аудиторської професії [4, с. 122].

На сьогодні, існує серйозна проблема формування ціни на аудиторські послуги, а саме у частині методики її визначення. Єдиної системи розрахунку вартості послуг аудиторської фірми в Україні немає, тому аудитори часто використовують власну систему формування ціни. Найчастіше така система заснована на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин або обсягу виконаних робіт. Основною проблемою при проведенні оцінки послуг аудитора є можливість завищення або заниження їх вартості, а це певною мірою насторожує замовника, особливо при його першому зверненні до аудиторської фірми.

Одним із проблемних питань аудиту є спроби з боку законодавців скасувати або значно звузити аудиторську діяльність, обов'язковість аудиту, усунути від аудиту приватних підприємств та малі приватні фірми тощо.

Варто виділити такі проблемні питання що стосуються розвитку аудиту в Україні:

- значний негативний вплив „тіньового” бізнесу;
- недостатній досвід аудиторської діяльності порівняно з іншими європейськими країнами;
- негативний вплив дослівного перекладу закордонних стандартів та концепцій без урахування особливостей економічного розвитку нашої країни;
- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, що зумовлено, перш за все, невідповідністю підготовки українських бухгалтерів та аудиторів сучасним вимогам практики;
- відсутність типових форм документів з аудиту;
- відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту;

- громадські професійні організації обліковців не є масовими, тому це стримує процес обговорення та вирішення проблемних питань практики обліку та аудиту;

- відсутність єдиної, загальноприйнятої, економічно обґрунтованої методики розрахунку цін за аудиторські послуги [5].

Можливими шляхами вирішення вищезазначених проблем можуть стати:

- „детінізація” економіки України, відповідно зі зменшенням обсягів „тіньового” бізнесу значення аудиту зростатиме;

- розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги шляхом вивчення міжнародного досвіду з цього питання;

- підвищення престижу аудиторської професії, надання впевненості у відповідності ціни якості роботи аудитора;

- розробка внутрішньо-фірмових методик аудиту, робочої документації;

- розробка типових методик аудиторської перевірки у розрізі галузей їх функціонування;

- скасування штучно вмонтованих елементів закордонної теорії та практики, які не тільки не мають обґрунтованого змісту, але й суперечать реальним потребам обліковців-практиків;

- удосконалення навчальних планів підготовки обліковців у вищих навчальних закладах, адаптація їх знання до потреб практики реального життя [5].

Також, одним із основних напрямів розвитку аудиту є підвищення його якості шляхом розробки внутрішньо-фірмових методик аудиту, робочої документації тощо, оформлення у вигляді внутрішньо-фірмових стандартів.

Основними напрямками розвитку аудиторської діяльності в Україні можуть стати:

1. Розробка механізму практичного застосування Міжнародних стандартів аудиту в Україні, створення до них коментарів у повному обсязі.

2. Внесення необхідних змін і доповнень до Закону України „Про аудиторську діяльність” з метою приведення його у відповідність до інших законодавчих актів України, які прямо чи опосередковано впливають на регулювання аудиторської діяльності та розширення переліку підприємств, для яких щорічна аудиторська перевірка обов’язкова, а це, у свою чергу, збільшить ринок аудиторських послуг а також введення додаткових положень, які б більш чітко унормували взаємовідносини аудитора та клієнта.

3. Використовуючи узагальнений практичний досвід роботи міжнародних і вітчизняних аудиторських фірм, розробка типових методик аудиторської перевірки фінансової звітності підприємств у розрізі галузей їх діяльності (банківська, торговельна та страхова справи; хімічна, харчова, легка та ін. промисловості).

4. Поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій України з міжнародними та європейськими професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів.

5. Розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги на основі вивчення міжнародного досвіду з цього питання тощо.

Висновки. Таким чином, першочергового роз'яснення потребує удосконалення законодавчого регулювання аудиту в Україні; подальшої розробки потребує і впровадження національних нормативів аудиту; нагальним є поліпшення методики та організації аудиторських перевірок, їх якості та розробка оптимальної методики визначення вартості аудиту, аудиторських послуг, питання аудиторської етики, підготовки і підвищення кваліфікації аудиторів та інші [8, с. 85].

Отже, незважаючи на те, що для розвитку аудиту в Україні вже зроблено дуже багато, ще залишаються питання, від правильного та успішного вирішення яких залежать перспективи його подальшого розвитку.

Список використаної літератури

1. Закон України „Про аудиторську діяльність” від 22 квітня 1993 року №3125–ХІІ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3125-12>.

2. Безуглова Т. Г. Організація і методика аудиту : навч. посіб. [для дистанц. навч.] / Т. Г. Безуглова, Н. С. Усик / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини „Україна”. Інститут дистанційного навчання. – К. : Університет „Україна”, 2007. – 371 с.

3. Величко О. Аудит у розкритті інформації акціонерними товариствами / О. Величко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 10. – С. 17–22.

4. Лень В. С. Облік і аудит : навч. посіб. / В. С. Лень, В. А. Нехай. – К. : Центр учбової літ., 2009. – 255 с.

5. Павленова К. О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні / К. О. Павленова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/48534.doc.htm.

6. Петрик М. Г. Аудит : законодавче регламентування, історичні аспекти та проблеми розвитку в Україні / М. Г. Петрик, В. А. Кузьмін // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 8–9. – С. 45–49.

7. Печенюк Н. В. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні / Н. В. Печенюк, В. О. Цебуляк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/pechenyuk-nv-tsebulyak-v-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-audit-u-v-ukrayini/>.

8. Пшенична А. Ж. Аудит : навч. посіб. / А. Ж. Пшенична. – К. : ЦУЛ, 2008. – 319 с.